

Вінницький національний технічний університет
факультет менеджменту та інформаційної безпеки
Кафедра фінансів та інноваційного менеджменту

ФІНАНСОВА ТА БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Вибірковий освітній компонент

рівень вищої освіти – **перший** (бакалаврський)

Спеціальність – **073 Менеджмент**

Освітня програма **Менеджмент фінансово-кредитної діяльності**

Викладач: **доц. Коваль Н.О.**

Мова викладання: **українська**

Семестр – **2**

Кредитів ЄКТС – **5**

Лекцій – **36 год.** (денна форма)/**10 год.** (заочна форма)

Практичних – **27 год.** (денна форма)/**5 год.** (заочна форма)

Самостійна робота – **87 год.** (денна форма)/**135 год.** (заочна форма)

Вид контролю – **диф. залік**

Мета вивчення навчальної дисципліни «Фінансова та біржова діяльність» - оволодіння здобувачами базовими знаннями з формування системи теоретичних знань і практичних навичок щодо суті та механізму формування та функціонування в умовах ринкових відносин біржової та фінансової діяльності суб'єктів господарювання.

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти при вивченні дисципліни:

ЗК04. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК05. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК09. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

СК12. Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, формувати обґрунтовані рішення.

Програмні результати навчання:

РН03. Демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства.

РН16. Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.

Тематика

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади біржової та фінансової діяльності

Тема 1. Теорії, методи і функції менеджменту фінансової та біржової діяльності

Теорія ефективного ринку. Теорія портфеля Марковіца. Капітальна структура організації. Теорія агентства. Фінансовий аналіз. Оцінка ризиків. Методи аналізу ефективності активів, ребалансування та хеджування.

Тема 2. Біржовий товар

Класифікація біржових товарів. Види біржових контрактів. Характеристики біржових товарів. Сільськогосподарська і промислова сировина. Фінансові інструменти.

Тема 3. Товарна біржа

Товарна біржа як елемент інфраструктури ринку. Завдання і функції товарної біржі. Класифікація товарних бірж. Принципи діяльності та організаційна структура товарних бірж. Економічні засади функціонування товарної біржі. Організація і технологія біржових торгів на вітчизняних біржах.

Тема 4. Фондова біржа та її діяльність.

Фондова біржа і фондовий ринок. Цінні папери як біржовий товар. Учасники фондового ринку, фінансові посередники. Сутність біржової угоди та її види. Види заявок на здійснення біржових угод. Процедура лістингу. Котирування цінних паперів. Оформлення і виконання біржової угоди.

Тема 5. Виникнення та розвиток біржової діяльності в Україні.

Передумови виникнення біржової діяльності в Україні. Історія розвитку вітчизняних бірж. Біржова торгівля в радянській Україні. Становлення та перспективи розвитку біржової діяльності в Україні.

Змістовий модуль 2. Особливості функціонування суб'єктів фінансової та біржової діяльності

Тема 6. Біржові та фінансові послуги на ринку цінних паперів

Роль і функції ринку цінних паперів на ринку фінансових послуг. Вкладання капіталу в цінні папери. Види та характеристика цінних паперів, їх роль в економіці. Емісійна діяльність держави на фондовому ринку. Випуск облігацій державних позик та бюджетна політика держави. Організація біржової інфраструктури.

Тема 7. Біржові та фінансові послуги у сфері грошово-кредитних і валютних ринків

Організація грошово-кредитного та валютного ринку в Україні. Послуги міжнародних фінансових організацій. Операції з інструментами грошового ринку. Державні фінансові інститути на грошовому ринку. Взаємозв'язок грошово-кредитного, валютного і фондового секторів ринку фінансових послуг.

Тема 8. Основні завдання державного регулювання ринку фінансових та біржових послуг

Державне регулювання ринку фінансових послуг в Україні. Національний банк як орган державного регулювання ринку фінансових послуг. Державна політика на валютному ринку. Державне регулювання інвестиційних процесів в економіці.

Регулювання діяльності окремих видів фінансових інститутів. Саморегульовані організації фінансових посередників: сутність та функції.

Тема 9. Біржові та фінансові послуги з управління ризиком

Поняття ризику та фінансового ризику. Валютні ризики та їх види. Методи та критерії вимірювання міри фінансового ризику. Посередницькі операції на страховому ринку. Страхові брокери. Переїмання ризиків кредитними інститутами. Авальний і акцептний кредит. Переїмання ризиків при гарантуванні кредитів. Державні гарантії кредитів.

Тема 10. Фінансові та біржові послуги на фондовому ринку

Емісійна діяльність держави на фондовому ринку. Випуск облігацій державних позик та бюджетна політика держави. Вкладання капіталу в цінні папери. Поняття й види цінних паперів. Пайові, боргові та похідні цінні папери. Посередницькі послуги при вкладанні капіталу в цінні папери.

Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (д.ф.)	Кількість годин (з.ф.)
	Змістовний модуль 1. Теоретичні засади біржової та фінансової діяльності		
1	Теорії, методи і функції менеджменту фінансової та біржової діяльності	4	1
2	Біржовий товар	4	1
3	Товарна біржа	4	1
4	Фондова біржа та її діяльність	3	1
5	Виникнення та розвиток біржової діяльності в Україні	3	1
	Змістовний модуль 2. Особливості функціонування суб'єктів фінансової та біржової діяльності		
6	Біржові та фінансові послуги на ринку цінних паперів	4	1
7	Біржові та фінансові послуги у сфері грошово-кредитних і валютних ринків	4	1
8	Основні завдання державного регулювання ринку фінансових та біржових послуг	4	1
9	Біржові та фінансові послуги з управління ризиком	3	1
10	Фінансові та біржові послуги на фондовому ринку	3	1
	Всього годин	36	10

Теми семінарських занять – не передбачені

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (д.ф.)	Кількість годин (з.ф.)
1	Сутність біржового ринку та його роль в економіці	5	1

2	Суб'єкти біржового ринку	4	1
3	Інституційна структура ринку фінансових послуг	5	1
4	Інвестиційні установи як суб'єкти біржового ринку	4	1
5	Фінансові послуги у сфері інфраструктурного забезпечення господарської діяльності	5	0,5
6	Фінансові послуги у сфері біржового менеджменту	4	0,5
	Усього годин	27	5

Самостійна робота

№ з/п	Вид самостійної роботи	Кількість годин (д.ф.)	Кількість годин (з.ф.)
1	Самостійне опрацювання тем теоретичного матеріалу:		
1.1	<i>Інформаційні технології на ринку фінансових та біржових послуг</i>	14	28
1.2	<i>Фінансові та біржові послуги у сфері валютних ринків</i>	14	28
1.3	<i>Комплекс біржового та фінансового маркетингу</i>	14	28
1.4	<i>Планування та управління біржовою стратегією</i>	15	27
2	Опрацювання лекційного матеріалу	9	3
3	Підготовка до практичних занять	6	6
4	Підготовка до модульного контролю (два колоквіуми)	10	10
6	Підготовка до складання диф. заліку	5	5
	Всього за семестр	87	135

Методи навчання

При вивченні дисципліни використовуються:

1. Дидактичні методи – лекції з використанням мультимедійних презентацій.
2. Практичні методи: практичні завдання.
3. Метод самостійного навчання.
4. Активні методи: експрес опитування, тестування.
5. Словесні методи навчання: лекції, консультації.

Методи контролю

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача до виконання конкретної роботи. Форми проведення поточного контролю під час навчальних занять визначаються кафедрою.

Підсумковий контроль включає в себе здавання колоквіумів за модуль.

Під час семестрового контролю враховуються результати задачі усіх видів навчальної роботи згідно із структурою залікових кредитів.

Семестровий контроль знань здійснюється в кінці семестру шляхом підрахування загальної кількості балів, отриманих під час навчання та здавання заліку у кінці семестру.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Оцінювання знань, умінь та навичок здобувачів з окремих видів роботи та в цілому за модулями (в балах):

Вид роботи	Семестр 5		Разом
	М 1	М 2	
1. Усна доповідь (1 доповідь – 5 балів)	10	10	20
2. Практичне завдання (1 завдання – 5 балів)	15	10	25
3. Реферат (презентація) (1 презентація — 10 балів)	10	20	30
4. Колоквіум (25 балів)	12	13	25
Усього за модуль	47	53	100
Диф.залік			+
Всього			100

Шкала оцінювання в балах та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС
90 – 100	A
82-89	B
75-81	C
64-74	D
60-63	E
35-59	FX з можливістю повторного складання
0-34	F з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання знань, умінь та навичок здобувачів

Рівень компетентності	За бальною шкалою	За шкалою ЄКТС	Критерії оцінювання
IV Високий (творчий)	90 – 100	A	Програмні результати досягнуті повністю. Теоретичний зміст курсу освоєний цілком, без прогалин; виявлено глибокі знання та розуміння описувати зміст функціональних сфер діяльності організації; сформовано необхідні практичні навички вирішувати професійні завдання із застосуванням методів менеджменту для забезпечення ефективності діяльності організації; усі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до максимального.
III Достатній (конструктивний)	82-89	B	Програмні результати досягнуті повністю. Теоретичний зміст курсу освоєний цілком, без прогалин; сформовано вміння викладати основні ідеї щодо забезпечення функціональних сфер діяльності організації із застосуванням методів менеджменту. Необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, усі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального.
	75-81	C	Програмні результати досягнуті повністю. Теоретичний зміст курсу освоєний цілком, без прогалин. Вміння викладати базові ідеї щодо забезпечення завдання із застосуванням методів менеджменту, а

			також практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані недостатньо; усі передбачені програмою навчання завдання виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками.
II Середній (репродуктивний)	64-74	D	Програмні результати досягнуті. Теоретичний зміст курсу освоєний частково, але прогалини не носять істотного характеру, виявлено знання та розуміння основних положень забезпечення завдання із застосуванням методів менеджменту; необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять помилки.
	60-63	E	Програмні результати досягнуті. Теоретичний зміст курсу освоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання завдань не виконано або якість виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального.
I Низький	35-59	FX з можливістю повторного складання	Програмні результати не досягнуті. Теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання навчальних завдань не виконано, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання)
	0-34	F з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Програмні результати не досягнуті. Теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, усі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до якого-небудь значущого підвищення якості виконання навчальних завдань (з обов'язковим повторним курсом)

Критерії оцінювання знань, умінь та навичок здобувачів за видами робіт

Рівень Компетентності	За шкалою ЄКТС	Критерії оцінювання			
		Усна доповідь	Практичне завдання	Реферат (презентація)	Колоквіум (тести)
IV Високий (творчий)	A	5 б.: здобувач повністю розкрив суть питання, надав правильне теоретичне тлумачення визначенням та категоріям.	5 б.: виставляється при правильному та безпомилковому проведенні необхідних розрахунків з поясненням і коментуванням отриманих результатів	10 б.: здобувач повністю розкрив суть питання, надав правильне теоретичне тлумачення визначенням та категоріям.	22-25 б.: 90-100% правильних відповідей
III Достатній (конструктивний)	B	4,5 б.: здобувач розкрив суть питання, але у відповіді допущені деякі несуттєві помилки, відсутні обґрунтування окремих положень.	4,5 б.: при правильному і безпомилковому розв'язанні завдання, але без пояснень до розрахунків, без посилань на певні формули чи методики, при відсутності або помилкових коментарях до отриманих результатів	9 б.: здобувач розкрив суть питання, але у відповіді допущені деякі несуттєві помилки, відсутні обґрунтування окремих положень.	20-21 б.: 82-89% правильних відповідей

	C	4 б.: здобувач розкрив суть питання, але у відповіді допущені неправильні обґрунтування окремих положень.	4 б.: при правильному і безпомилковому розв'язанні задачі, але без пояснень до розрахунків, без посилань на певні формули чи методики, при відсутності або помилкових коментарях до отриманих результатів	8 б.: здобувач розкрив суть питання, але у відповіді допущені неправильні обґрунтування окремих положень.	18-19 б.: 75-81% правильних відповідей
II Середній (репродук- тивний)	D	3 б.: здобувач не розкрив питання, але брав участь в обговоренні питань	3 б.: виставляється, якщо при виконанні допущені помилки, які свідчать про недостатнє знання формул або методик розв'язання відповідних задач	7 б.: здобувач не розкрив питання, але брав участь в обговоренні питань	16-17 б.: 64-74% правильних відповідей
	E	2 б.: здобувач не розкрив питання, але брав участь в обговоренні питань, хоча і з деякими відхиленнями	2 б.: виставляється, якщо при виконанні допущені помилки, які свідчать про недостатнє знання теорії, пояснення відсутні або фрагментарні.	6 б.: здобувач не розкрив питання, але брав участь в обговоренні питань, хоча і з деякими відхиленнями	14-15 б.: 60-73% правильних відповідей
I Низький	FX, F	0-1 б.: за фрагментарну відповідь чи повну відсутність відповіді	0-1 б.: виставляється у випадку, якщо задача не розв'язана неправильно чи взагалі не розв'язана	0-5 б.: за фрагментарну відповідь чи повну відсутність відповіді	0-13 б.: 0-59% правильних відповідей

Академічні права та обов'язки учасників освітнього процесу

Здобувачі та викладачі повинні дотримуватися норм забезпечення честі, гідності, взаємної поваги і довіри, рівноправності та толерантності усіх учасників освітнього процесу шляхом дотримання принципів академічної доброчесності, викладених у «**Положенні про академічну доброчесність у ВНТУ**».

З метою запобігання та виявлення плагіату у навчальних роботах, розвитку навичок коректної роботи із джерелами інформації та впровадження практики належного цитування, дотримання вимог наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань та активізація самостійності й індивідуальності при створенні авторського твору і відповідальності за порушення загальноприйнятих правил цитування слід дотримуватись норм «**Положення про запобігання академічному плагіату та порядок його виявлення у навчальних, наукових, кваліфікаційних та науково-методичних роботах у ВНТУ**».

З метою визнання результатів навчання здобутих під час неформальної та/або інформальної освіти (що здобувалася за освітніми програмами та не передбачала присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але могла завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій, а також освіти, яка здійснювалася у порядку самоосвіти), здобувачі можуть скористатися відповідними процедурами, наведеними у «**Положення про**

порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти у ВНТУ».

Здобувачі мають право оскаржити результати проміжних та підсумкових контрольних заходів, але не лише на підставі аргументованих пояснень, відповідно до «Порядку організації та проведення заліків, диференційованих заліків, екзаменів у ВНТУ», а також безпосередньо звернувшись до освітнього омбудсмена, згідно

«Положення про освітнього омбудсмена з прав студентів ВНТУ».

З метою вирішення конфліктних ситуацій, що можуть виникнути у здобувачів із іншими учасниками освітнього процесу та/або недопущення виникнення конфліктних ситуацій слід бути обізнаним у нормах **«Кодексу етики ВНТУ».**

Здобувачі ВНТУ мають керуватися принципом «нульової толерантності» до будь-яких проявів корупції і повинні вживати всіх передбачених законодавством заходів щодо запобігання, виявлення та протидії корупції і пов'язаним з нею діям (практикам), відповідно до **«Антикорупційної програми ВНТУ».**

Наведені документи оприлюднені на сайті ВНТУ: <https://vntu.edu.ua/uk/public-info/zag.html>.

Рекомендована література

Основна

1. Методичні вказівки до самостійної роботи студентів з вивчення дисципліни «Фінансова та біржова діяльність». Уклад. Н. О. Коваль. Вінниця: ВНТУ, 2018. 45с. URL: https://iq.vntu.edu.ua/fm/fdb/802/discipliny/fin_bir_d/praktuka/mv_fin_bir_d.pdf
2. Коваль Н. О., Ткачук Л. М., Фурик В. Г. Збірник задач з фінансових дисциплін для виконання практичних завдань та СРС для студентів спеціальності «Менеджмент» всіх форм навчання. Вінниця : ВНТУ, 2020. 65 с. URL: http://pdf.lib.vntu.edu.ua/books/IRVC/Furik_2020_64.pdf
3. Єпіфанова І. Ю., Коваль Н. О. Перспективи застосування фінансового реінжинірингу в банківській діяльності. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020 .№4. Т. 3. С.224-226 URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/11/2020-4t3-39.pdf>
4. Коваль Н.О. Особливості програми антикризового управління в процесі глобалізації економіки. *Економіка та суспільство*. №30. 2021. С.1-5. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/issue/view/30>
5. Коваль Н. О., Пілявоз Т. М. Управління фінансовими ризиками в умовах інтеграції України у світовий фінансовий простір. *Modern Economics*. 2023. № 41(2023). С. 54-58. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V41\(2023\)-08](https://doi.org/10.31521/modecon.V41(2023)-08).
6. Коваль Н. О. Інноваційні засади розвитку в контексті фінансового та банківського сектору. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 61. URI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-113>

7. Коваль Н.О. Сучасні інструменти забезпечення фінансової стійкості комерційних банків. *Modeling the development of the economic systems*. 2024. (1), С.134–138. URL: <https://mdes.khmnu.edu.ua/index.php/mdes/article/view/303>
8. Коваль Н., Ткачук Л., Панасенко І. Стратегії фінансового менеджменту в умовах непередбачених коливань фінансового ринку. *Економіка та суспільство*. 2024. (62). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-68>
9. Коваль Н., Пілявоз Т. Фінансова діагностика та управління ризиками щодо актуальних перетворень сьогодення. *Modern Economics*. 2024. № 44(2024). С.74-78.

Допоміжна

1. Господарський кодекс України №436-IV від 16 січня 2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
2. Податковий кодекс України №2755-VI від 2 грудня 2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
3. Про товарні біржі: Закон України №1956-XII від 10 грудня 1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1956-12#Text>.
4. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України №3480-IV від 23 лютого 2006 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>.
5. Шишков С.Є. Фондові біржі України: випробування кризою: *монографія*. К.: Києво-Могилянська академія, 2018. 206 с.
6. Вавдійчик І. М. Сучасний стан та тенденції розвитку біржової торгівлі в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. №15. С. 182-185. URL: http://global_national.in.ua.archive/15E2017/36.pdf
7. Солодкий М.О., Ільчук М.М., Яворська В.О. Аналіз і прогнозування біржового ринку. Київ: ФОП Ямчинський О.В., 2020. 642 с.
8. Берлач А.І., Берлач А.Н., Ілларіонов Ю.В. Організаційно-правові основи біржової діяльності: *навч. посібн.* Київ: Фенікс, 2017. 336 с.
9. Дикань В.Л., Назаренко І.Л., Плугіна Ю.А. Біржова діяльність: *підручник*. За ред. В.Л. Диканя. Харків: УкрДУЗТ, 2017. 282 с.
10. Ільчук М.М. Біржова діяльність і підприємництво: *навч. посібник*. Біла Церква: Білоцерківдрук, 2018. 318 с.

Інформаційні ресурси

1. ННР дисципліни «Фінансова та біржова діяльність» в системі JetIQ URL: https://iq.vntu.edu.ua/b04213/vspd/teach_desktop.php
2. Асоціація «Біржові та електронні майданчики»: веб-сайт. URL: <https://aeaer.com.ua>.
3. Державна служба статистики України: веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку: веб-сайт. URL: <https://www.nssmc.gov.ua>.
5. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України: веб-сайт. URL: www.me.gov.ua.
6. Українська біржа: веб-сайт. URL: <http://www.ux.ua/ua/>.
7. Українська універсальна біржа: веб-сайт. URL: <https://www.uub.com.ua/>
8. Українська фондова біржа: веб-сайт. URL: <http://ukrse.com.ua/>

9. Онлайн-курс «Основи біржової справи». URL: <https://buniversity.com.ua/birzhovyi-universytet>.
10. Онлайн-курс «Фундаментальний та технічний аналіз». URL: <https://buniversity.com.ua/tekhnichnyi-ta-fundamentalnyi-analiz>.
11. Онлайн-курс «Технічний аналіз PRO». URL: https://buniversity.com.ua/kurs_tekhnichnyi_analiz_pro.
12. Онлайн-курс «Навчання торгівлі на біржі». URL: <https://cbt.center/ua/navchannya-torgivli-na-birzhi/>.
13. Онлайн-курс «Навчання фундаментальному аналізу». URL: <https://cbt.center/ua/navchannya-fundamentalnomu-analizu/>.
14. Онлайн-курс «Навчання технічному аналізу». URL: <https://cbt.center/ua/navchannya-tehnicnomu-analizu/>.
15. Онлайн-курс «Навчання на біржового брокера». URL: <https://cbt.center/ua/navchannya-na-birzhovogo-brokera/>.
16. Онлайн-семінар «Українські ф'ючерси: Практичні питання торгівлі і обліку операцій». URL: <https://youtu.be/UEoDiOsU8Wo>.